

เรื่องเล่าจากภาพ

“การพัฒนาเมืองขนาดใหญ่กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ”

การเล่าเรื่องจากภาพเพื่อนำเสนอความเชื่อมโยงของการพัฒนาเมืองขนาดใหญ่และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินโครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ACCCRN) นำไปสู่แนวทางการสร้างการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อไป

การกลายเป็นเมืองขนาดใหญ่

เป็นเส้นทางผ่านลงสู่ภาคใต้ พื้นที่ใกล้อำเภอไทยและชายแดนระหว่างประเทศ

“หาดใหญ่” จากอดีตเป็นชนบทที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่ม มีบ้านเรือนไม้หนาแน่น ปัจจุบันมีสิ่งก่อสร้างหนาแน่นกลายเป็นพื้นที่เมือง เพราะมีปัจจัยสนับสนุนหลายด้านที่ทำให้เกิดการพัฒนาลงสู่ความเป็นเมือง

การสร้างชุมทางรถไฟหาดใหญ่ กลายเป็นจุดเปลี่ยนการพัฒนาด้านการค้าและเศรษฐกิจ ทำให้เขตเมืองและประชากรขยายตัวมากขึ้น

การพัฒนายังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งสนามบิน โรงพยาบาล สถานศึกษา ห้างสรรพสินค้า โรงแรมที่พัก และสถานที่ท่องเที่ยว

พื้นที่สีเขียว พื้นที่รับน้ำธรรมชาติ และเครือข่ายลำน้ำ ถูกแทนที่หรือถูกรุกทำลายด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งปลูกสร้าง

นโยบายหลายส่วนสนับสนุนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการพัฒนาคอนกรีตสร้างพื้นฐานและเส้นทางการคมนาคม

“การพัฒนาเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน”

เหตุการณ์น้ำท่วมเกิดขึ้นซ้ำซากในช่วงฤดูฝนปลายเดือนตุลาคมถึงต้นเดือนธันวาคม ซึ่งน้ำท่วมส่งผลกระทบต่อวิถีกิจกรรมของเมืองหยุดชะงักและสร้างความเสียหายเชื่อมโยง เศรษฐกิจ การขนส่ง และการท่องเที่ยว

เหตุการณ์น้ำท่วมในเมืองหาดใหญ่

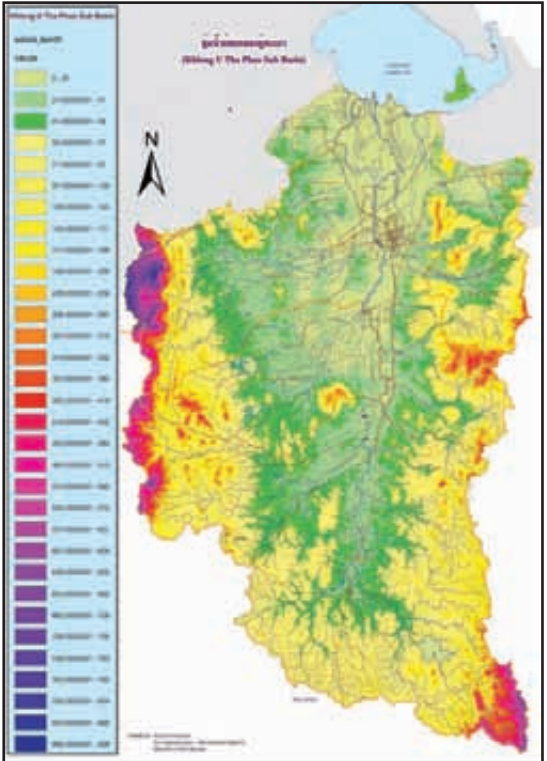

การพัฒนาเมืองทำให้สูญเสียพื้นที่รับน้ำตามธรรมชาติ

โดยปกติน้ำท่วมเมืองหาดใหญ่จากปริมาณน้ำฝนสะสม 2-3 วัน ทำให้น้ำปริมาณมากระบายไม่ทันเกิดน้ำท่วมในระยะเวลาสั้นๆ แต่สร้างความเสียหายไม่น้อย

น้ำท่วมหนักยิ่งไหลเข้าท่วมตัวเมืองขึ้นโน ซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจที่น้ำไม่เคยท่วมมาก่อน

การขยายตัวของเมืองบนที่ลุ่มแอ่งกระทะซึ่งเสี่ยงต่อภัยพิบัติน้ำท่วม ยิ่งทำให้เมืองเผชิญกับน้ำท่วมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

น้ำท่วมหนัก พ.ศ.2519, 2531, 2543 อนุমানได้ว่าน้ำท่วมหนักเกิดขึ้นทุก 12 ปี แต่ พ.ศ.2553 แสดงให้เห็นว่าน้ำท่วมเกิดขึ้นอย่างไม่แน่นอน

ความเสียหายโดยรวม 16,000 ล้านบาท จากเหตุการณ์น้ำท่วมหนัก พ.ศ.2553

ความเสียหายจากน้ำท่วมยิ่งรุนแรงเพราะขาดการพยากรณ์ล่วงหน้า การเตือนภัย การรับข่าวสาร และการบริหารจัดการน้ำที่ดี

การพัฒนาเมืองในพื้นที่เสี่ยง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และความยากของการบริหารจัดการน้ำที่สอดคล้องกับการพัฒนาเมือง ทำให้น้ำท่วมรุนแรงมากขึ้น สร้างความเสียหายมหาศาล คาดการณ์ความรุนแรงและผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ยาก

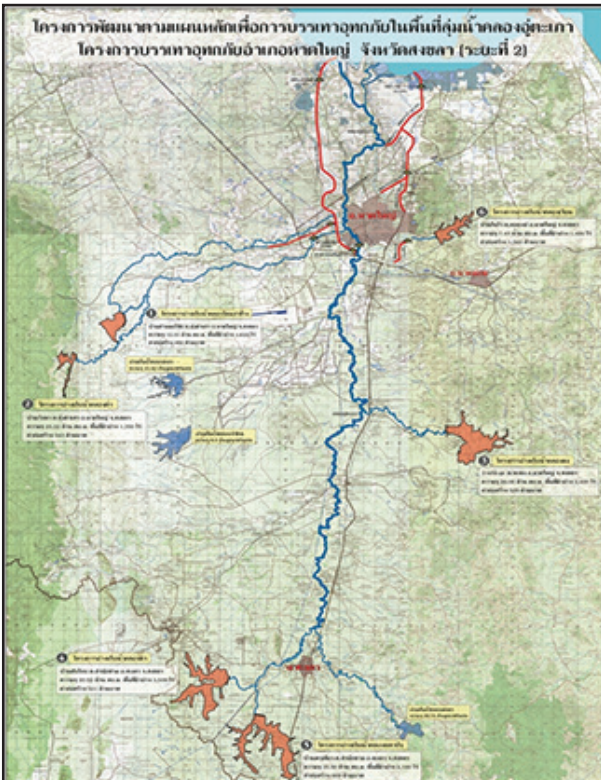

การรับมือน้ำท่วมด้วยมาตรการสิ่งก่อสร้าง

การก่อสร้างคลองระบายน้ำ ร.1 พ.ศ.2544-2550 เพื่อระบายน้ำจากตัวเมือง หากยังคงไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณน้ำท่าจากลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา พ.ศ.2553

การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมด้วยมาตรการสิ่งก่อสร้างอาจจะเป็นทางออกหนึ่งที่จะช่วยลดความรุนแรงของการเกิดน้ำท่วม แต่ก็ยังคงต้องคำนึงถึงอีกหลายปัจจัย

โครงการที่มีแนวโน้มเกิดขึ้น อาทิ การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำอุโมงค์ระบายน้ำ คลองระบายน้ำสายใหม่ ยังคงต้องคำนึงถึงงบประมาณ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลสำหรับการคาดการณ์ปริมาณน้ำมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ หรือถูกนำมาพิจารณา ร่วมกับการก่อสร้างมากน้อยเพียงใด

การใช้คอนกรีตเป็นกการลดการระบายตามธรรมชาติและเพิ่มภาระการระบายน้ำให้กับพื้นที่ท้ายน้ำ

การใช้ประโยชน์ที่ดินยังไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับผังเมือง ก็คงเป็นเรื่องยากที่จะแก้ปัญหาน้ำท่วมได้อย่างถาวรด้วยมาตรการสิ่งก่อสร้าง

ผังเมืองก็ยังไม่สามารถควบคุมให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ครอบคลุม และทันต่อสภาพเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป

มาตรการสิ่งก่อสร้างบรรเทาความรุนแรงของน้ำท่วมได้ในระดับหนึ่ง แต่แก้ปัญหาได้ยากขึ้นเพราะไม่รองรับการพัฒนาเมืองที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว และขาดการวางแผน

เมืองหาดใหญ่มีจุดเด่นสำคัญคือเป็นจุดเชื่อมต่อการคมนาคมและมีรากฐานเป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจและการค้า จึงดึงดูดประชากรให้เพิ่มมากขึ้นนำไปสู่การพัฒนาการศึกษา การแพทย์ และการท่องเที่ยว ในแง่ของการเพิ่มจำนวนสิ่งปลูกสร้างให้เพียงพอต่อประชากร จนพื้นที่ใจกลางเมืองยิ่งเกิดความแออัด และขยายขอบเขตพื้นที่ความเป็นเมืองไปยังพื้นที่รอบข้าง

อนาคตเมืองหาดใหญ่

เมืองหาดใหญ่เป็นศูนย์กลางหลากหลายด้าน แต่เมืองก็ยังเกิดการพัฒนามันหยุดนิ่ง ซึ่งมองเห็นทิศทางของประชากรและสิ่งปลูกสร้างที่จะเพิ่มขึ้น

ในรอบ 10 ปี ยังคงมีการเจริญเติบโตของเมืองอย่างเด่นชัด อาทิ ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ (พ.ศ.2556) การสร้างตลาดน้ำบนเนื้อที่กว่า 70 ไร่ (พ.ศ.2557)

ในอนาคตมีแนวโน้มของโครงการขนาดใหญ่ที่จะส่งผลให้เมืองเจริญเติบโต อาทิ การพัฒนาสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย สะพานเศรษฐกิจจังหวัดสตูลและสงขลา เส้นทางคมนาคมสายใหม่ เชื่อมโยงระดับภูมิภาค และท่าเรือน้ำลึกสงขลาแห่งที่ 2

ตลอดจนความต่อเนื่องของแนวโน้มนโยบายทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ที่ยังคงสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและการลงทุนในเมืองหาดใหญ่

แนวโน้มเกิดการหลั่งไหลของประชากรควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

การพัฒนาเมืองจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ยังเพิ่มการเปิดรับความเสี่ยงจากน้ำท่วม โดยน้ำท่วมที่เกิดขึ้นจะปีนภัยพิบัติรุนแรง เกิดกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเปราะบางเพิ่มมากขึ้น สร้างมูลค่าความเสียหายอย่างมหาศาลกว่าที่ผ่านมา

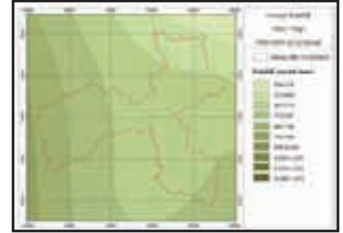
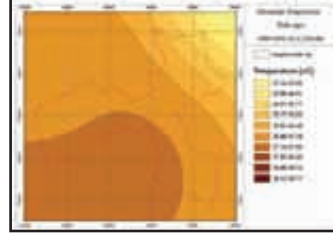

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก จากการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิที่เกิดขึ้นในระยะยาวทำให้เกิดความแปรปรวนที่ไม่สามารถคาดเดาได้ของปริมาณน้ำฝน พายุ และฤดูกาล นำไปสู่การเกิดภัยพิบัติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของเมืองเพิ่มการเปิดรับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

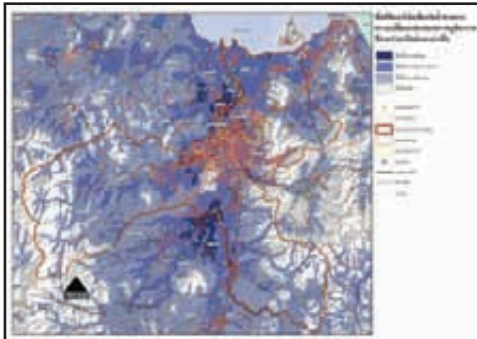
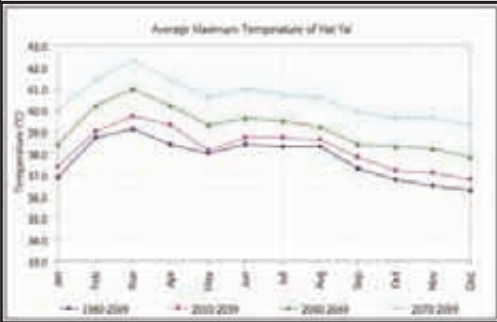
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เมืองหาดใหญ่ พ.ศ.2521-2552 มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงที่สุด 40.2-40.6 องศาเซลเซียส ในฤดูร้อน เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน

ในอีก 30 60 และ 90 ปี หลัง พ.ศ.2552 อุณหภูมิเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทั้งฤดูร้อนและฤดูฝน

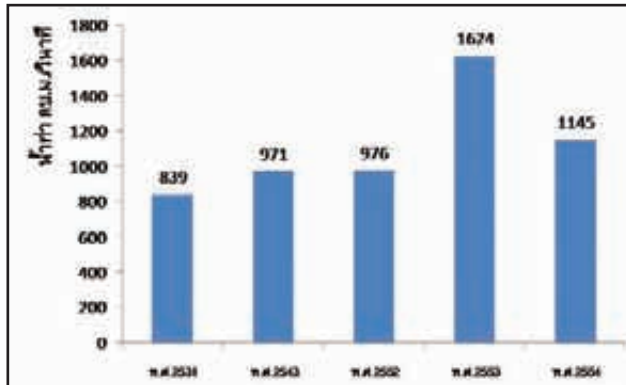
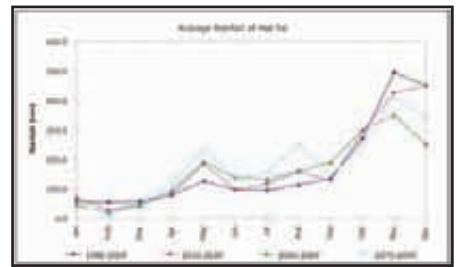
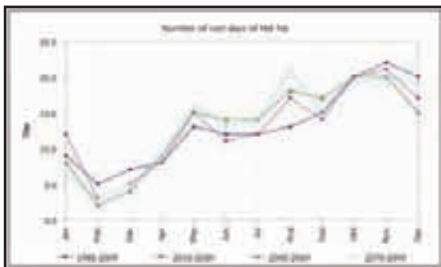

ปริมาณฝนเฉลี่ยสูงที่สุด 492.7 มิลลิเมตร เดือนพฤศจิกายน

ปริมาณฝนรวมรายเดือนในฤดูฝน พ.ศ.2553 - 2582 ลดลงเล็กน้อย แต่จำนวนวันที่ฝนตกลดลง

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประกอบกับ ปัญหาความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จะทำให้เมืองประสบปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมฉับพลันรุนแรง

ในรอบ 35 ปี เมืองหาดใหญ่เคยประสบอุทกภัยรุนแรงจากความแปรปรวนของปริมาณน้ำฝน

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะทำให้ปัญหาน้ำท่วมซึ่งเป็นปัญหาเดิมของเมืองหาดใหญ่ทวีความรุนแรงมากขึ้นถี่มากขึ้น และพื้นที่ได้รับผลกระทบขยายกว้างขึ้น ในขณะที่ความแปรปรวนจะทำให้เมืองไม่สามารถคาดเดาทั้งช่วงเวลา ปริมาณน้ำฝน และพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วม

การพัฒนาเมืองไม่เคยหยุดนิ่งเพราะปัจจัยสภาพภูมิอากาศที่ไม่สามารถยับยั้งได้ในระยะเวลาดำเนินการ ดังนั้น การสร้างการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะช่วยให้เมืองมีความสามารถในการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นให้สามารถกลับมาทำหน้าที่สู่ภาวะปกติภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว พร้อมทั้งเรียนรู้และนำบทเรียนจากการปรับตัวในอดีตมาจัดการกับผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น

การรับมือฯ มุ่งเน้นแก้ปัญหา **“น้ำท่วม”** เพราะเป็นปัญหาสำคัญลำดับแรกของเมืองขนาดใหญ่ เพื่อลดความเสียหายและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

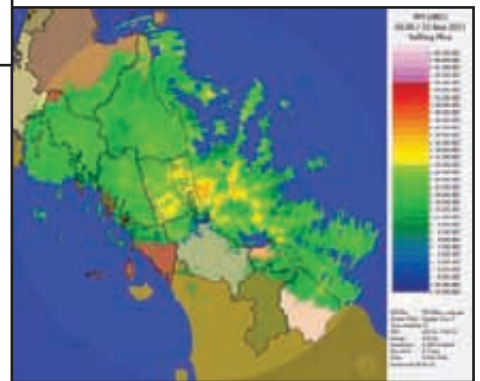
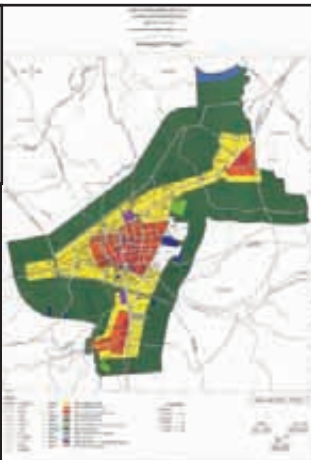

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับภัยพิบัติต้องมีความรู้และเกิดความตระหนักต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีข้อมูลที่ถูกต้อง แม่นยำ และเป็นปัจจุบัน ครบถ้วนใน ระดับลุ่มน้ำ เพื่อการคาดการณ์ การเตือนภัย และการช่วยเหลือ ที่มีประสิทธิภาพ

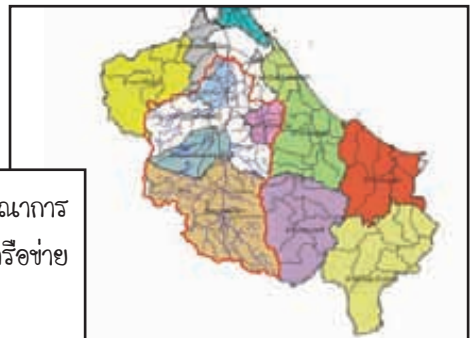

แผนพัฒนาเมืองหรือผังเมืองอันเป็นแนวทางสำคัญของการพัฒนาเมืองจะต้องผนวกกับปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

แผนการรับมือฯ จะต้องเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และเกิดขึ้นในหน่วยย่อยระดับชุมชน จากนั้นผลักดันสู่ระดับนโยบายเพื่อความยั่งยืนและเกิดผลภาพรวมในทางปฏิบัติ

ระบบการบริหารจัดการน้ำที่บูรณาการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเกิดเครือข่ายในระดับลุ่มน้ำ

การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต้องพิจารณาองค์ประกอบทุกส่วนของเมือง ทั้งบุคคลหรือหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ระบบในเมือง และวิถีปฏิบัติของเมือง จากนั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นำไปสู่การเสริมสร้างการรับมือที่เหมาะสมกับพื้นที่และเกิดผลสำเร็จที่ดีในทางปฏิบัติ

www.thaicity-climate.org
www.hatyacityclimate.org
www.acccrn.org
www.tei.or.th

